

Plan for ivaretagelse av Veterinærinstituttets oppgaver

Innholdsfortegnelse

Formål	1
Bakgrunn	2
Beredskap	2
Veterinærinstituttets arbeid med beredskap	3
Bioøkonomi	3
Forskning	4
Analysér og diagnostikk	4
Post- og pakkeforsendelser	5
Laboratorievirkosmhet og analysemetoder	5
Dataanalyser og epidemiologi	5
Ulike typer diagnostikk	5
Dyreartsansvarlige	6
Ivaretagelse av instituttets oppgaver - hva gjøres hvor	6
Sandnes	6
Hovedoppgave: Nasjonalt kompetanse- og kurscenter for beredskap og besetningsdiagnostikk	7
Andre oppgaver	7
Tromsø	7
Hovedoppgave: Forskning	8
Andre oppgaver	8
Trondheim	8
Hovedoppgaver: Miljøtiltak, havbruk, villfisk, fiskevelferd, og dyreartsansvar grønn sektor	8
Andre oppgaver	9
Harstad	9
Hovedoppgave: Digital histopatologi og primære bakteriologiske undersøkelser	9
Andre oppgaver	9
Bergen	9
Hovedoppgave: Forskning	9
Andre oppgaver	9
Oslo/Ås	10
Oppgaver: Beredskap, forskning, rådgivning, analyser, administrasjon, kommunikasjon	10
Økonomi	10
Avsluttende kommentarer	10

Formål

Formålet med planen er å beskrive de strategiske vurderinger som ligger til grunn for de endringer som planlegges ved Veterinærinstituttet, spesielt med hensyn til fremtidige oppgaver og bemanning i de regionale enhetene og arbeidsdeling mellom de regionale enhetene og hovedkontoret. Planen omhandler både grønn, blå og rød sektor. Planen skal styrke informasjon om endringene til de ansatte, styret, eier ved Landbruks- og matdepartementet, samt eksterne berørte parter.

Planen tar utgangspunkt i mulighetsrommet innen gjeldende økonomiske rammer. Planen ivaretar ikke fullt ut behovet for nødvendig teknologisk utvikling i den takten som hadde vært ønskelig. Dette forholdet er drøftet med eier, og det er behov for en videre dialog mellom eier og Veterinærinstituttet om dette.

Styret har vedtatt oppstart av arbeid med ny strategi for Veterinærinstituttet, og arbeidet vil pågå i 2019. Planen vil være en del av arbeidet med ny strategiplan.

Bakgrunn

Veterinærinstituttet ble opprettet i 1891 og er et beredskaps- og forskningsinstitutt innen dyrehelse, fiskehelse, dyrevelferd og fôr- og mattrygghet som arbeider på oppdrag fra myndigheter, forvaltning og næringsliv. Samfunnsoppdraget er definert i Statsbudsjett og tildelingsbrev fra Landbruks- og matdepartementet og Nærings- og Fiskeridepartementet, og konkretisert gjennom et eget mål- og resultatstyringssystem (MRS) vedtatt i 2017 (se vedlegg).

Våren 2020 flytter Veterinærinstituttet til formålsbygde lokaler på Ås med nytt vitenskapelig utstyr og moderne laboratorier. Veterinærinstituttet må evne å håndtere de endringer dette medfører, blant annet når det gjelder implementering av nye teknologier.

I 1991 ble Statens veterinære laboratorier i Harstad, Sandnes, Trondheim og Bergen slått sammen med Veterinærinstituttet. Tromsø-enheten ble opprettet i 1997. Fra sammenslåingen og frem til 2019 har de regionale laboratoriene vært egne seksjoner. I 2017 initierte styret en prosess for å se på de regionale enhetenes oppgaver og rolle, og samhandlingen mellom de ulike enhetene. Dette medførte at instituttet fra og med 2019 er organisert på faglig grunnlag, ikke geografisk. Flere avdelinger og seksjoner har nå medarbeidere på flere kontorsteder.

Beredskap

Økt globalisering utfordrer den norske dyrehelsen. Reisevirksomhet og økt import av mat etc. fra land med dårligere helsestatus enn Norge, øker sannsynligheten for introduksjon av sykdommer og antibiotikaresistente bakterier. Andre faktorer, som påvirker sykdomssituasjonen, er klimaendringer, endringer i driftsformer, urbanisering og demografisk utvikling.

Havbruksnæringen er en relativt ny næring, og i tillegg til utfordringer med eksisterende sykdommer og høy dødelighet, vil det med jevne mellomrom bli identifisert nye sykdommer. Dette krever ekstra oppmerksomhet fra Veterinærinstituttet.

Europas og verdens økende utfordringer med knapphet på naturressurser, klimaendringer og en voksende befolkning gjør at matvaresikkerhet og mattrygghet har en stadig økende betydning.

Mattilsynet utøver det nasjonale ansvaret for beredskap for dyre- og fiskehelse og mattrygghet på vegne av departementene jf. figur 2. Mattilsynet henter kunnskapsstøtte og støtte til analyser hos blant annet Veterinærinstituttet. Det gjelder både ved akutt sykdom, løpende overvåking, regelverksutvikling og kunnskap om nye mulige trusler.

Mange aktører inngår i arbeidet med beredskapen for dyre- og fiskehelse og mattrygghet. Beredskapen tar i stor grad utgangspunkt i varsler fra dyreeiere, personell som arbeider med dyr og publikum generelt til Mattilsynet, fiskehelsetjenester, fiskehelsebiologer, veterinærer, Statens naturoppsyn etc. Mattilsynet og Veterinærinstituttet vurderer om det er grunnlag for en beredskapssituasjon hvor instituttet skal inngå med råd og analyser i situasjonen. Arbeidet med å forutsi og forebygge, men særlig å håndtere og bekjempe utbrudd av dyresykdommer, er regulert i Matloven med tilhørende forskrifter.

Mattilsynet, Veterinærinstituttet og husdyrnæringene har nylig tatt initiativ til å utvikle *en nasjonal dyrehelsestrategi* for å kunne opprettholde og forbedre norsk husdyrhelse etter at EUs nye dyreheslover blir implementert i Norge. I forpliktende samarbeid vil private og offentlige aktører samarbeide om å bekjempe utvalgte sykdommer. Dette arbeidet vil ha prioritet ved instituttet.

Matforvaltningen i Norge

Politisk nivå

- Landbruks- og matdepartementet
- Nærings- og fiskeridepartementet
- Helse- og omsorgsdepartementet

Operativt og utøvende nivå

- Mattilsynet
- Miljødirektoratet

Kunnskap og analyser

- Veterinærinstituttet, NIBIO, Folkehelseinstituttet, Havforskningsinstituttet og Vitenskapskomiteen for mat og miljø

Figur. Roller og ansvar i matforvaltningen i Norge etter 2003.

Veterinærinstituttets arbeid med beredskap

Veterinærinstituttets arbeid med beredskap er i hovedsak rettet mot meldepliktige/listeførte sykdommer og andre alvorlige tilstander. Beredskap kan inndeles i fire forskjellige stadier:

- Forutsi
 - Overvåke og analysere den nasjonale og internasjonale sykdomssituasjonen.
 - Videreutvikle kunnskap om risiko, sykdom og trender i ulike produksjoner og populasjoner.
 - Etablere beslutningsgrunnlag ut fra eksterne og internt genererte data (Helsekortdata, Veterinært legemiddelregister, handel levende dyr, produksjonsdata, leveranseregister, mm).
- Forebygge
 - Etablere nasjonale planer sammen med næring og forvaltning (Mattilsynet).
 - Forske på sykdomsmekanismer, risikofaktorer og forebyggende tiltak.
 - Gi råd til næring og forvaltning vedrørende smittebeskyttelse/biosikkerhet.
- Oppdage
 - Påvise aktuelle sykdommer i egne laboratorier eller gjennom avtaler med andre aktører.
 - Ha kriterier for prøvetaking, analyser og metoder ved mistanke om ulike alvorlige sykdommer.
 - Tilby prøvetakingspakker for veterinærer, fiskehelsebiologer, Mattilsynet etc.
 - Informere om aktuelle sykdommer, symptomer, epidemiologi etc. (faktaark, infotiltak).
 - Informere om prøvetaking, prøvemateriale, feltproduksjon etc. (kurs, infotiltak).
 - Drive veiledning til næring og forvaltning i hele landet innen dyre- og fiskehelse.
 - Etablere risikobasert diagnostikk og besetningsutredninger (se mer senere i dokumentet).
- Bekjempe
 - Bidra med råd, risikovurderinger og analyser til Mattilsynet og andre i utbruddssituasjoner.

Bioøkonomi

Landbruks- og matsektoren skal sikre innbyggerne trygge matvarer av god kvalitet fra en sektor som bidrar til arbeidsplasser og næringsliv over hele landet. Fiskeri- og havbruksnæringene er blant de viktigste fremtidsnæringene for Norge. En bærekraftig vekst innen disse sektorene vil skape lønnsomme arbeidsplasser i alle deler av landet. Det er avgjørende for eksporten fra havbruksnæring å kunne dokumentere god helse og velferd, fravær av spesifikke sykdommer. Driftsformer med mindre negativ miljøpåvirkning og økt bærekraft (FNs bærekraftsmål) må utvikles. Også her må helse og velferd ivretas.

Fiske- og landdyrehelse er sentralt for å sikre trygg mat, bærekraftig produksjon og optimal bruk av de nasjonale biologiske ressursene. God dyrehelse er en sentral faktor for å øke matproduksjonen i tråd med befolkningsutviklingen globalt. Også i et bærekraftperspektiv vil en effektiv produksjon med friske dyr gi mindre klimagassutslipp enn en produksjon med syke, mindre produktive dyr.

Forskning

Veterinærinstituttet skal levere forskningsbasert faglig støtte:

- Til forvaltningen og politikktutforming innen dyre- og fiskehelse, mattrygghet og dyre- og fiskevelferd.
- For å håndtere de store globale utfordringene relatert til FNs bærekraftmål.
- For å skape verdi i norsk mat- og landbrukssektor og innen fiskeri- og havbrukssektoren.

Forskning skjer både på grunnleggende og anvendt nivå, og instituttet har som mål at det skal skje i tett samarbeid med partnere fra næringene og i et bredt internasjonalt nettverk. Diagnostikk, overvåkingsprogrammer og forskning er gjensidig til nytte for hverandre og diagnostisk materiale initierer forskning og brukes til å bygge ut biobank. Veterinærinstituttet vedtok i 2018 å investere i to nye forskningsbaserte teknologiplattformer (Strategiske instituttsatsinger finansiert over basisbevilgningen fra Forskningsrådet).

Den teknologiske utviklingen og samfunnets endrede behov skaper nye muligheter:

- Tilgang på store databaser.
- Behov for å sette forskning inn i en større sammenheng (samfunnsøkonomi, bærekraft etc.).
- Utvikle modeller (scenarier) for smittespredning og biologiske prosesser.
- Metodeforskning, inkludert feltmetoder.

FNs bærekraftmål er førende for Veterinærinstituttets prioriteringer både nasjonalt og internasjonalt, blant annet rettet mot NORADs Kunnskapsbank. Veterinærinstituttet vil i større grad posisjonere seg i strategiske diskusjoner om fremtidig forskningspolitikk og -finansiering i Norge (Forskningsrådet), Europa (Horizon Europe) og andre steder (f.eks. NORADs utviklingsprogrammer).

Analyser og diagnostikk

Matloven, med tilhørende forskrifter, beskriver dyresykdommer og hvordan de skal bekjempes.

Kliniske tegn på sykdom, sykehistorie og annen relevant informasjon er grunnlaget for å fatte mistanke om tilstedeværelse av kjent meldepliktig A- eller B-sykdom. Diagnosen stilles etter uttak av relevante prøver med påfølgende påvisning av aktuelt smittestoff. Dette er kravet i nasjonalt og internasjonalt regelverk (OIE/Verdens dyrehelseorganisasjon). Overgangen til påvisning av smittestoff som tilstrekkelig for å sette diagnose, samt metodeutvikling generelt, medfører mulighet for å forebygge og kontrollere sykdommer på et langt tidligere tidspunkt enn tidligere, og har stor betydning i forhold til smittespredning gjennom handel av dyr og dyreprodukter.

Konkrete smittestoff (bakterier, virus etc.) påvises i hovedsak med molekylærbiologiske metoder, ved dyrking av bakterier eller sopp, eller ved å påvise antistoffer mot agens. Obduksjoner av hele, eller deler av dyr og fisk, kan likefullt være viktig i forbindelse med utredning av ukjent sykdom (smittsomme så vel som produksjonssykdommer), prøveuttak og forskning.

Allerede i dag benyttes «telemedisin» (oversendte bilder og videoer fra felt) som grunnlag for vurdering av aktuelle diagnoser og prøveuttak. I fremtiden vil videre teknologisk utvikling bidra i enda sterkere grad til en modernisering av beredskapen i hele landet. Dette gir nye muligheter i forhold til prøvetakning, og bør inngå i Veterinærinstituttets kursing av ansatte ved Mattilsynet og privatpraktiserende veterinærer.

Post- og pakkeforsendelser

Prøvemateriale fra syke eller døde dyr kan, under forutsetning av forskriftsmessig pakking og merking, sendes med fly eller landtransport i Norge. Posten/Bring opererer nå slik at all post og pakker fra hele landet transporteres via Østlandet, og derfra ut igjen til hele landet. Dette vil si at prøver fra et dyr på Vestlandet vil - med mindre prøven kjøres inn til et laboratorium - sendes via Østlandet før det igjen sendes tilbake til Vestlandet. Pakker opp til 35 kilo kan sendes med Posten/Bring, mens større mengder prøvemateriale må transporteres av en speditør eller med privat transport. Veterinærinstituttet har inngått en avtale med Posten/Bring som varer inntil fire år. Avtalen garanterer levering over natt.

Laboratorievirksomhet og analysemetoder

Veterinærinstituttet undersøker biologiske prøver tatt av veterinærer, fiskehelsebiologer og Mattilsynet i hele landet ved mistanke om sykdom eller ved fôr- eller mattrygghetsproblematikk. Det er kun Veterinærinstituttets enhet i Oslo som har tilfredsstillende lokaler for arbeid med de alvorligste smittestoff som for eksempel rabies og munn- og klauvsjuka.

Veterinærinstituttets virksomhet er underlagt nasjonale og internasjonale krav, blant annet:

- Arbeidsplassforskriften - krav til lokaler hvor det arbeides med biologiske faktorer og kjemikalier.
- Forskrift om tiltak og grenseverdier - klassifiserer smittestoff i risikogrupper basert på alvorlighet.
- Verdens dyrehelseorganisasjon (OIE) - krav til lokaler hvor det arbeides med smittestoff - dyresykdom.

Det arbeides kontinuerlig for å effektivisere og forbedre analyser og diagnostikk. Blant annet for automatisering av prøveflyt fra innsendelse til svar, færre manuelle operasjoner ved analyser, digitalisering og automatisering av histopatologi (mikroskopbilder av sykt vev), serologi (påvisning av antistoffer mot sykdomsagens), PCR-diagnostikk og CWD- (skrantesjuka) diagnostikk.

Dataanalyser og epidemiologi

Økt datamengde og -flyt gir nye muligheter i beredskapsarbeidet og innen veterinær samfunnsmedisin. Nasjonale og internasjonale data om sykdomsutbrudd gir mulighet for å forutse spredningsmønstre for smittsomme sykdommer, identifisere dyregrupper med høy sannsynlighet for å bli smittet, og gjennomføre målrettede undersøkelser.

Sanntidsdata, som genereres f.eks. i oppdrettsanlegg og husdyrbesetninger, vil kunne varsle om unormale forhold som forhøyet dødelighet, lavt fôropptak, endret adferd og tilvekst. Slike data kan bearbeides og benyttes til å identifisere områder/dyrehold aktuelle for prøvetaking.

Den store datamengden og kunnskapen som Veterinærinstituttet har på områder som f.eks. histopatologi, kan ved maskinlæring brukes til å automatisere avlesningen av gjenkjennende mønstre på hyppig forekommende diagnoser tilsvarende diagnostikk av enkelte kreftformer hos mennesker.

Utviklingen innen analyser og datatilgang som skissert vil medføre at det i fremtiden vil kanaliseres mer ressurser til målrettet og risikobasert diagnostikk og beredskapsarbeid. Dette bidrar til økt samhandling mellom Veterinærinstituttets epidemiologer og dyreartsansvarlige over hele landet, jfr. avsnittet nedenfor om ulike typer diagnostikk. Dette medfører også at en større del av ressursene til Veterinærinstituttet kan benyttes veterinærfaglig til å foresi og forebygge i forhold til beredskap for å hindre introduksjon av helsetrusler og smitte.

Ulike typer diagnostikk

Utviklingen med større tilgang og deling av helsedata hos dyr og fisk medfører at det diagnostiske arbeidet kan bli mer målrettet og risikobasert, samtidig som kvaliteten på analysene kan økes. På sikt vil dette bidra til økt effektivitet og en bedre oversikt over helsestatus hos dyr og fisk i Norge. I denne sammenheng vil Veterinærinstituttet i hovedsak arbeide diagnostisk innen de første tre modellene nevnt nedenfor:

- Prosjektbasert diagnostikk er planlagte undersøkelser av et problem (f.eks. diare hos kalv eller parasittproblemer hos oppdrettsfisk). Slike undersøkelser planlegges og utføres i nært samarbeid med næring. Resultatene genererer viktig ny kunnskap, publiseres og formidles til næring og forvaltning med råd om effektive tiltak. Data og materiale fra slike prosjekt er verdifulle for videre forskning.
- Risikobasert diagnostikk fokuserer på enkeltpopulasjoner, bestemte dyrearter eller spesielle geografiske områder som anses å være spesielt utsatt for sykdommer. Dette kan være gårder/oppdrettsanlegg med forhøyet risikoprofil på grunn av drift, geografi, enkelte dyrearter som f.eks. villsvin, rognkjeks og pukkellaks.
- Besetnings-/populasjonsutredning er å foreta systematisk gjennomgang av konkrete dyrehold ved større sykdomsutbrudd eller andre komplekse problemer. Veterinærinstituttet skal etablere tverrfaglige «utbruddsteam» som i slike situasjoner kan støtte lokal helsetjeneste, veterinærer, næringens rådgiverapparat eller Mattilsynet. En målrettet gjennomgang av smittebeskyttelse og driftsmessige faktorer, med uttak og analyse av prøver, skal lede til bekjempelse av problemene.
- «Enkeltdyr-diagnostikk» er å undersøke enkeltdyr for å finne ut hvorfor akkurat det dyret døde, eller hva som er årsak til sykdom hos dyret. Målet er ofte å velge optimal behandling. Rettsmedisinske undersøkelser og mange av undersøkelsene av sports- og familiedyr er eksempler på slik diagnostikk.

Dyreartsansvarlige

De dyreartsansvarlige (innen husdyr, vilt og fisk) er Veterinærinstituttets nøkkelpersoner angående kontakt med forvaltning og næring, både generelt og i beredskapssammenheng. De har følgende roller:

- Kontaktpunkt overfor myndigheter, næring, media m.m., har regelmessig kontakt med brukere.
- Koordinerer rådgivning angående dyreart/tema internt samt overfor forvaltning og næring.
- Har ansvar for at det lages oppsummeringer av (helse)situasjon/trender.
- Initierer og koordinerer utarbeidelse av faglig informasjon og diagnostiske kriterier.
- Bidrar til utvikling av tjenestetilbudet, har kunnskap om og oversikt over det diagnostiske tilbudet.
- Koordinerer arbeidet ved større sykdomsproblemer eller problemer som krever tverrfaglig innsats.

Veterinærinstituttet har i dag i hovedsak én dyreartsansvarlig per dyreart/-gruppe. Dagens system er sårbart med for få ressurser i forhold til de oppgavene som skal dekkes. Det vil derfor (våren 2019) bli etablert team for hver av de «største» dyreartene/gruppene (storfe, småfe, svin, fjørfe, fisk) bestående av 3-4 personer per dyreart/gruppe. Teammedlemmene vil ha kontorsted i Sandnes, Bergen, Trondheim, Tromsø og Oslo. Enkelte ansatte vil inngå i mer enn ett team.

Ivaretagelse av instituttets oppgaver - hva gjøres hvor

Planen legger opp til kostnadsreducerende tiltak ved hele Veterinærinstituttet. Reduksjonen i personalkostander vil fordeles med om lag halvparten i Oslo, og halvparten ved de regionale enhetene.

Veterinærinstituttet har ambisjon om å øke eksternt finansierte oppdrag og forskning. Dette gjelder både for Oslo og de regionale enhetene. Blant annet vil de regionale enhetenes nærhet til det biobaserte næringslivet, særskilte forskningsbaserte problemstillinger i nordområdene og deltakelsen i havbruksklyngen i Bergen gi store muligheter for Veterinærinstituttet til å øke sin eksterntfinansierte aktivitet over hele landet.

Sandnes

Sandnes er kun involvert i grønn sektor. De ansatte hører til i to seksjoner. Planlagt infrastruktur er obduksjonssal, midlertidig salmonella-laboratorium og kontorer.

Overvåkingsprogram for salmonella vil i en avgrenset periode bli gjennomført i Sandnes.

Hovedoppgave: Nasjonalt kompetanse- og kurssenter for beredskap og besetningsdiagnostikk
 Senteret vil ha fire veterinærer/forskere og en ingeniør. Veterinærene vil også være dyreartsansvarlige. Senteret skal utnytte hele instituttets kompetansebredde, og ansatte ved andre enheter skal bidra med fysisk tilstedeværelse i perioder. Senteret har regionalt plassert leder uten personalansvar og inngår i fagseksjonen hvor også dyreartsansvarlige og varmbloodspatologer er organisert. Senteret etableres med en egen referansegruppe som inkluderer representanter fra næring, næringsorganisasjoner, forvaltning, akademia og ledelsen ved Veterinærinstituttet.

Senterlederen rapporterer faglig til avdelingsdirektør for dyrehelse og trygg mat, og vil få ansvar for å utarbeide plan for utøvelsen av senterets aktivitet, inklusiv roller og ansvar sett opp mot annen aktivitet ved Veterinærinstituttet. Planen skal være ferdig i løpet av mai 2019. Senterleder skal også etablere årlige arbeidsplaner med budsjett for senteret i sammenheng med instituttets virksomhetsplanlegging.

Senteret har følgende hovedoppgaver:

- Kursvirksomhet
 Praktiserende veterinærer og Mattilsynet skal tilbys kurs i de alvorlige meldepliktige sykdommene (symptomer, epidemiologi), dagsaktuell risiko, prøvetaking og tolking av prøvesvar på populasjonsnivå. Det skal også tilbys kurs i feltobduksjon/-prøvetaking; obduksjon av kadaver i felt for å vurdere sannsynlige diagnoser samt ta ut korrekte prøver (blodprøver, avføringsprøver, vevsprøver, svaberprøver etc.) for videre undersøkelser.

Mattilsynet benytter dyrevelferdsindikatorer ved inspeksjoner. Besetningsbesøk i Sandnes-området vil være en god arena for å kalibrere slike bedømmelser.

- Prosjektbasert diagnostikk
 Senteret skal koordinere planlegging og gjennomføring av prosjektbasert diagnostikk. Næringene, dyreartsansvarlig-teamene, epidemiologer og andre ansatte er viktige medspillere i dette arbeidet.

Ved gjennomføring av prosjektbasert diagnostikk med omfattende prøveuttak eller obduksjon kan dette legges til Sandnes. Dersom obduksjon er relevant kan alle Veterinærinstituttets patologer samles i Sandnes for å gjennomføre prosjektet på en effektiv måte.

- Besetningsutredninger
 Senteret skal koordinere de tverrfaglige «utbruddsgruppene». Næringene, dyreartsansvarlige, epidemiologer og andre ansatte er viktige medspillere i dette arbeidet.

Andre oppgaver

- Koordinere utarbeidelse av nasjonal «dyrehelserapport» (ny oppgave).
- Koordinator for overvåkingsprogram på landdyr (flyttes fra Oslo).
- Etablere og drifte rapporteringssystem om internasjonalt sykdomsbilde (ny oppgave).
- Etablere «kontakttelefon» for faglige henvendelser fra feltapparatet med unntak av akutte beredskapssaker (ny oppgave).
- Samarbeid med NMBU, spesielt innen småfeområdet.
- Obduksjoner etter samråd med dyreartsansvarlig-team. Prøver analyseres i Oslo/Ås.
- Radioaktivitetsmålinger i overvåkingsprogram.

Det er tatt initiativ til forskningsfaglig samarbeid med Search-senteret i Sandnes, hvorav det første møtet er planlagt til medio mars 2019.

Tromsø

Tromsø er kun involvert i grønn sektor. De ansatte hører til i én seksjon. Planlagt infrastruktur er obduksjonssal og kontorer samlokalisert med NIBIO på Holt, men obduksjonslokaler i Stakkvollveien videreføres i en avgrenset periode.

Hovedoppgave: Forskning

Klimaendringene rammer de arktiske områdene sterkt, det er en økning i reiseliv og transport av gods, samt at Norge i nord grenser til Russland som har en mer ubeskrevet status for dyrehelse. Totalt sett medfører dette at forskning i nord er strategisk relevant for Veterinærinstituttet. Veterinærinstituttet er medlem av FRAM-senteret i Tromsø.

Veterinærinstituttet er i drøftinger med Norges arktiske universitet UiT i Tromsø om økt samarbeid, inkludert tilgang til forskningsfasiliteter (laboratorier) og utvikling av forskningssøknader. Veterinærinstituttet vil også drøfte med UiT muligheten for økt samarbeid i utdanningsprogrammer med fokus på vilthelse og én helse. En ansatt ved Veterinærinstituttet er førsteamanuensis II på Helsefakultetet og en er professor II ved Fakultet for biovitenskap, fiskeri og økonomi.

På Svalbard har Veterinærinstituttet lang tradisjon med å bistå myndighetene ved beredskapssituasjoner (inkludert deltakelse ved feltobduksjoner, prøveinnsamling mm). Samtidig er det et ønske om økt forskning og overvåkning innen vilthelse på Svalbard. De ansatte i Tromsø skal inngå i faggruppe vilthelse ved Veterinærinstituttet som har ansvar for forskning og overvåkning på vilt i Norge inklusiv Svalbard.

Det er planlagt samlokalisering med NIBIO på Holt. Da vil de to viktigste primærinstituttene for landbruk (NIBIO og VI) være samlet. Det forventes at dette kan skape nye synergier på forskning, bl.a. bedre og mer integrert forskning på plante-dyr-miljø, noe som vil bidra til et mer bærekraftig landbruk i Arktis.

Veterinærinstituttet leier i dag lokaler i Stakkvollveien, inkludert obduksjonsfasiliteter, av Arnestedet eiendom. Leieavtalen løper i utgangspunktet ut 2019. Daglig leder ved Arnestedet eiendom bekreftet den 28. februar 2019 i e-post til Veterinærinstituttet at reguleringsarbeidet i området har en usikker tidshorison, og at firmaet derfor har mulighet til å forlenge nåværende leieavtale t.o.m. 31.12.2020. De bekrefter også at videre utleie utover denne tidsperioden kan være mulig, men må ligge som en opsjon som skal godkjennes av utleier innen 30.09.2020.

Veterinærinstituttet har utredet, og fått godkjent, planverk til bygging av nye obduksjonsfasiliteter på Holt. Veterinærinstituttets primære ønske er en realisering av disse fasilitetene for forskningsformål. En delt løsning med kontorsted Holt kombinert med obduksjonssal i Stakkvollveien ansees ikke tilfredsstillende, også med utgangspunkt i at obduksjonslokalene er slitte og lite tidsmessige. Selv med en mulig utvidelse av leieavtalen med Arnestedet Eiendom, anbefaler Veterinærinstituttet at nye lokaler bygges på Holt så raskt som mulig. Dette vil kreve en særskilt finansiering fra eier. Dette sees i sammenheng med Stortingets anmodningsvedtak fra 2016.

Andre oppgaver

- Dyreartsansvarlige tamrein.
- Obduksjoner etter samråd med dyreartsansvarlig-team. Prøver analyseres i Oslo/Ås.

Trondheim

Trondheim er involvert i blå og grønn sektor. De ansatte hører til i fem ulike seksjoner. Tre seksjonsledere har kontorsted Trondheim. Planlagt infrastruktur er laboratorium for prosjektet FarmSalmTrack, et laboratorium benyttet av seksjon for miljøtiltak, samt kontorer.

Hovedoppgaver: Miljøtiltak, havbruk, villfisk, fiskevelferd, og dyreartsansvar grønn sektor

Veterinærinstituttet etablerer en enhet i Trondheim som skal lede instituttets rådgivende kontakt mot ulike nivå i næringen. Dette innebærer bl.a. ledelse av de dyreartsansvarlige som har spesialkompetanse innen laksefisk, marine arter, rensefisk, skjell, villfisk og velferd. Enheten skal også koordinere Veterinærinstituttets team med høy og allsidig kompetanse i utredning av sykdomsutbrudd og komplekse problemstillinger. Instituttets prioriterte satsing på forskning og rådgivning innen velferd og infeksjoner hos villfisk, skal styres fra Trondheim. For å styrke relevans mot næringen vil denne enheten invitere til nær dialog med næringen gjennom en mulig «referansegruppe».

Trondheim har i tillegg en sentral enhet som jobber med miljøutfordringer. Dette omfatter kjemisk bekjempelse av parasitten *Gyrodactylus salaris* og andre introduserte arter i norske vassdrag, samt bevaring og reetablering av truede villaks-populasjoner i Norge gjennom prosjektledelse og helseansvar i Miljødirektoratets genbankprogram for vill laksefisk

Andre oppgaver

- Inngå i instituttets IT-support og kommunikasjonsarbeid.
- Samhandling med forskningsstiftelsen NINA, NTNU, SINTEF og andre relevante institusjoner i Trøndelagsområdet. En ansatt ved Veterinærinstituttet er professor II ved NTNU.
- HUNT-prosjektet - innsamling, prosessering og lagring.

De dyreartsansvarlige (alle produksjonsdyr) i Trondheim er viktige kontaktpunkter mot regionale næringsaktører og regionalt Mattilsyn, men også nasjonale oppgaver, inkludert i samarbeid med Senteret i Sandnes, skal utføres av de dyreartsansvarlige i Trondheim.

Ansatte i Trondheim vil også inngå i CWD-gruppen, inkludert samarbeid med NINA og Miljødirektoratet på dette området.

Harstad

Harstad er kun involvert i blå sektor. De ansatte hører til i én seksjon som ledes fra Harstad og som har ansatte på andre geografiske kontorsteder. Planlagt infrastruktur er laboratorium for histopatologi og bakteriologi og kontorer.

Hovedoppgave: Digital histopatologi og primære bakteriologiske undersøkelser

Veterinærinstituttet innfører høsten 2019 digitalisering av histopatologi (produksjon av digitale mikroskopibilder av vev). For å gjøre dette effektivt vil produksjon av bilder for akvakultur utføres i Harstad. Tolkning av bildene gjøres deretter av eksperter i hele Veterinærinstituttet. Digitaliseringen skaper derved økt mulighet for samhandling, inkludert opplæring og diskusjoner om konkrete funn mellom patologene.

Det legges opp til en risikobasert prøveinngang av feltmateriale. Dette vil medføre redusert prøveinngang i forhold til dagens situasjon, men prøveantallet skal sikre daglig, god «sykdomskontakt» med næringen, og tilstrekkelig materiale for å kunne videreutvikle kompetanse. Tiltaket gjøres for tydelig å synliggjøre Veterinærinstituttets uavhengige nasjonale rolle i helsearbeidet i oppdrettsnæringen.

Innsendelser for primær bakteriologisk undersøkelse skal utføres i Harstad med faglig støtte og oppfølging fra Bergen/Oslo. Molekylære analyser, samt andre spesialundersøkelser utføres i Oslo/Ås.

Andre oppgaver

- Radioaktivitetsmålinger i overvåkingsprogram.

Bergen

Bergen er kun involvert i blå sektor. De ansatte hører til avdelingsdirektørs stab samt i tre seksjoner som ledes fra hhv Harstad, Trondheim og Oslo. Planlagt infrastruktur er forskningslaboratorier og kontorer.

Hovedoppgave: Forskning

Hovedoppgaven i Bergen er forskning innen sykdom/helse hos akvatiske dyr. Samarbeid med Universitet i Bergen, NIVA, NORCE og Havforskningsinstituttet er viktig i denne sammenheng.

En ansatt ved Veterinærinstituttet er professor II ved Universitetet i Bergen og en ansatt ved Havforskningsinstituttet er tilsatt i 20% forskerstilling ved Veterinærinstituttet.

Andre oppgaver

- Dyreartsansvarlige ulike akvatiske dyr.
- Koordinering av Veterinærinstituttets overvåkingsprogram blå sektor.
- Kontakt mot Mattilsynet som har hovedkontor for blå sektor i Bergen.

Oslo/Ås

Oslo/Ås er involvert i blå, grønn og rød sektor. Planlagt infrastruktur er mange ulike spesiallaboratorier, obduksjonssal, medieproduksjonslokaler, BSL3-fasiliteter, biobank og kontorer (forskere, rådgivere, laboratorieansatte og administrativt ansatte).

Oppgaver: Beredskap, forskning, rådgivning, analyser, administrasjon, kommunikasjon

Overordnet koordinering av beredskap er plassert i Oslo/Ås. Det samme er de aller fleste spesialistene på smittestoff, molekylærbiologi, immunologi, kjemi, epidemiologi og veterinær samfunnsmedisin og den største delen av Veterinærinstituttets forskningsportefølje. Veterinærinstituttet aktiviteter innen rød sektor gjennomføres i sin helhet i Oslo/Ås.

Veterinærinstituttets NRL-aktiviteter (nasjonalt referanselaboratorier) er i hovedsak plassert i Oslo/Ås.

Veterinærinstituttet flytter inn i nye lokaler på Ås i mai 2020. Flyttingen vil øke samhandlingen med andre institutter på Ås, hovedsakelig på matområdet (NOFIMA, NIBIO). De nye lokalene er dimensjonert for om lag 270 ansatte, og skal gjennomføre tilnærmet alle analyser ved Veterinærinstituttet. Det er kun enheten i Oslo/Ås som kan arbeide med de alvorligste smittestoff innen et svært strengt regime for biosikkerhet. En vesentlig del av investeringene er rettet mot nytt analyseutstyr med økt kapasitet og sensitivitet. Deler av utstyret kjøpes inn i et samarbeid med NMBU.

Økonomi

Kostnadsestimatet før reduserende tiltak ville gitt et potensielt underskudd på ca. 20 millioner kroner i 2019. Det antas at underskuddet vil vedvare i årene fremover uten kostnadsreduserende tiltak med virkning på lang sikt.

Planen vil bidra til økt effektivitet og økonomisk omstilling. For 2019 vil tiltakene ha noe begrenset effekt grunnet manglende helårsvirkning av tiltakene på personalkostnader. Det anslås at tiltakene med å redusere personalkostnader vil bidra med ca. 5 millioner i 2019. De øvrige kostnadsreduserende tiltakene på om lag 15 millioner kroner knyttes blant annet til endrede og nedprioriterte oppgaver ved instituttet i 2019, reduksjon i antall ledere, vakante stillinger, reduksjon i bruk av eksterne konsulenter til støtte i flyttingen av Osloenheten til Ås, oppsigelse av midlertidig ansatte, reduserte driftskostnader ved Adamstuen, og reduksjon i kommunikasjonsarbeidet ved instituttet.

Avsluttende kommentarer

Veterinærinstituttet har et kontinuerlig behov for å endre og videreutvikle sin kompetanseprofil. Effektivisering og digitalisering vil føre til at noen typer kompetanser og oppgaver ikke er relevante, mens det er økt behov for andre typer kompetanse. Veterinærinstituttet må være i stand til å håndtere dette.

Tiltakene i planen danner til sammen en modernisering og effektivisering av Veterinærinstituttets oppgaver for å støtte Mattilsynet i beredskapen mot alvorlige smittsomme sykdommer.

Den økonomiske situasjonen, både i byggeprosjektet i Ås, og hos Veterinærinstituttet i 2019, medfører at det faglige potensialet for modernisering og fornyelse ved flytting til nye lokaler i Ås vil skyves ut i tid.